

Školní metodik prevence

Obsah

1. Prevence ve škole	3
1.1. Školní metodik prevence.....	3
1.2. Standardní činnosti školního metodika prevence	3
1.2.1. Metodické a koordinační činnosti	3
1.2.2. Informační činnosti	3
1.2.3. Poradenské činnosti	3
1.2.4. Co by měl udělat školní metodik prevence na začátku školního roku.....	4
1.2.5. Co by měl školní metodik prevence udělat na konci školního roku.....	4
1.3. Odměna školnímu metodikovi prevence.....	4
1.4. Desatero školního metodika prevence.....	5
1.5. Ostatní realizátoři prevence ve škole.....	6
1.6. Důležité dokumenty.....	6
2. Dokumenty primární prevence ve škole.....	7
2.1. Školní preventivní strategie.....	7
2.2. Minimální preventivní program.....	8
5 kroků při tvorbě minimálního preventivního programu	8
1. Charakterizujte Vaši školu	9
2. Analyzujte výchozí situaci s využitím evaluace z předchozího školního roku	10
3. Stanovte cíle MPP	11
4. Vytvořte soubor aktivit pro jednotlivé cílové skupiny.....	12
3. Evaluace.....	15
2.3. Školní program proti šikanování.....	16
2.4. Dokumentace školního metodika prevence.....	18
3. Zajímavé časopisy, monografie, www stránky apod.....	19
PŘÍLOHA 1.....	22
PŘÍLOHA 2.....	24

1. Prevence ve škole

1.1. Školní metodik prevence

Ukotvení školního metodika: vyhláška 72/2005 Sb.

Kompetence ŠMP jsou dány Vyhláškou o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních č. 72/2005 Sb. dle Školského zákona č. 561/2004 Sb. Příloha č. 3: standardní činnosti školy, bod II. standardní činnosti školního metodika prevence

1.2. Standardní činnosti školního metodika prevence

1.2.1. Metodické a koordinační činnosti

- 1) Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.
- 2) Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších sociálně patologických jevů.
- 3) Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.).
- 4) Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 5) Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasizmu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.
- 6) Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence sociálně patologických jevů, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 7) Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů.
- 8) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence sociálně patologických jevů v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 9) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

1.2.2. Informační činnosti

- 1) Zajišťování a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
- 2) Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
- 3) Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, poradny, zdravotnická zařízení, Policie ČR, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce i jednotliví odborníci).

1.2.3. Poradenské činnosti

- 1) Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli).
- 2) Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které

jsou významné pro rozvoj sociálně patologických jevů ve škole.

3) Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

(zdroj: http://www.inkluze.cz/_upload/novela-72-cela-leden-2011.pdf)

1.2.4. Co by měl udělat školní metodik prevence na začátku školního roku

- ◆ Sestavit minimální preventivní program, který vychází z školní preventivní strategie
- ◆ Mít ujasněný konkrétní vnitřní řáda, kde jsou stanoveny postupy jednání při výskytu rizikových forem chování (postup při šetření a následná výchovná opatření). Na třídních schůzkách s ním seznámit zákoné zástupce dětí a nechat jej od nich podepsat.
- ◆ Dále v rámci třídních schůzek seznámit **rodiče** s funkcí výchovného poradce a školního metodika prevence, o možnostech jejich kontaktování.
- ◆ Seznámit **žáky** s vnitřním řádem a s případnými výchovnými opatřeními při porušení školního řádu. Seznámit žáky s funkcí výchovného poradce a školního metodika prevence (konzultačními hodinami, informační nástěnkou, schránkou důvěry apod.)

1.2.5. Co by měl školní metodik prevence udělat na konci školního roku

- ◆ Provést závěrečnou **evaluaci** a zaslat **závěrečné vyhodnocení** MPP metodikovi prevence v PPP

1.3. Odměna školnímu metodikovi prevence

Po splnění podmínky dané vyhláškou o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditačních komisí a kariérním systémem pedagogických pracovníků č. 317/2005Sb. zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů – tedy po absolvování specializačního studia minimálně v rozsahu minimálně 250 hodin a ukončené obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí náleží školnímu metodikovi prevence specializační příplatek 1000 – 2000,-Kč.

Možnosti absolvování studia:

- ◆ postgraduální studium na VŠ - PedF OU, FF UP
- ◆ sebezkušenostní výcviky – Krajský úřad Moravskoslezské kraje, Centrum Nové naděje, Resocia, Život bez závislosti

1.4. Desatero školního metodika prevence

(Zpracováno dle Vladimíra Hettnera - projekt IPPP, staženo z www.poradenskecentrum.cz)

- ◆ **Odpovědný výběr garanta programu** garantem programu je pedagogický pracovník - učitel nebo vychovatel, dle velikosti školy a podmínek na ní, který má zájem o tuto práci a osobní a odborné předpoklady pro její vykonávání:
vnitřní: důvěra dětí, přirozená autorita také u kolegů
vnější: čas, vzdělání, práce na sobě, finanční ohodnocení aj.
- ◆ **Získat podporu řídicích pracovníků**
 - je nezbytné seznámit ředitele školy s programem a získat ho pro jeho realizaci dlouhodobost, komplexnost, koordinovanost, východiskem výchova ke zdravému životnímu stylu, cílem změny postojů a chování "zdravá škola"
 - vybudovat si pozici "já jsem odborník na prevenci" a dále se v tomto směru vzdělávat
 - zajistit si základní finanční a materiální zabezpečení programu (místnost, dostatečná hodinová dotace aj.)
 - dohodnout základní pravidla realizace programu ve škole
- ◆ **Vybudovat tým spolupracovníků**
 - seznámit kolegy s filozofií programu a zaangažovat je do jeho realizace (na pedagogické radě)
 - zajistit průběžnou spolupráci s vedením školy, výchovným poradcem a mezipředmětovou spolupráci
 - spolupráce úplných ZŠ se spádovými malotřídkami a MŠ
 - otevřít prostor pro sdílení vzájemných očekávání a diskusi
 - na poradě technického personálu školy informovat ostatní zaměstnance školy o programu a sdělit jim svá očekávání
- ◆ **Připravit aktivity pro žáky**
 - prostor v jednotlivých vyučovacích předmětech i v celkovém působení školy
 - tématické bloky s dětmi: znalost cílových skupin (jejich jazyk, hodnoty, vzory)
 - zásobník her
 - vhodné místo pro realizaci aktivit - dle možností ne v klasické třídě
 - vlastní odborná připravenost
 - vážít slova (riziko návody)
 - materiálové zajištění
 - navodit atmosféru důvěry
 - stanovení konzultačních hodin pro setkání dětí s preventistou
 - školní poradenské pracoviště
 - volnočasové aktivity, víkendové a prázdninové akce dle možností
 - využití možnosti peer programu, ev. klubová činnost
- ◆ **Zajistit metodické pomůcky, informace, kontakty**
 - vytvoření knihovny, videotéky, fonotéky pro potřeby preventisty a ostatních pedagogů
 - shromáždění všech dostupných informací o institucích, organizacích a odbornících, kteří v oblasti prevence působí v okrese (např. PPP, OHES, nízkoprahová zařízení)
 - zařízení stálého informačního panelu, kde budou důležité informace zpřístupněny žákům a rodičům v odpovídající a přitažlivé formě
- ◆ **Uspořádat aktivity pro rodiče**
 - informovat Radu školy a SRPŠ a získat jejich podporu a pomoc (případně i finanční)
 - informovat rodiče o záměrech a způsobech realizace programu, nejlépe na třídních schůzkách, případně prostřednictvím místního tisku, TV apod. a získat je pro účast na realizaci

- ◆ **Spolupracovat s ostatními odborníky**
 - Pedagogicko psychologická poradna, střediska výchovné péče
 - nízkoprahová zařízení
 - lékaři
 - oddělení péče o dítě a rodinu, sociální kurátoři, odd. sociální prevence, probační pracovníci soudu, policie a další
 - Policie ČR, městská
 - okresní protidrogový koordinátor a okresní protidrogová komise
- ◆ **Volný čas, státní správa, místní samospráva** • spolupráce s dalšími orgány státní správy a místní samosprávy: obecní úřady všech úrovní, úřady, práce atd. • DDM, sportovní a zájmové organizace, nadace, instituce a zabývající se využitím volného času dětí a mládeže
- ◆ **Propagace**
 - místní a regionální tisk, TV, Internet
 - školní časopis, školní rozhlas
- ◆ **Evidence a efektivita**
 - vedení vlastních záznamů o přehledu realizovaných kroků a aktivit v průběhu školního roku
 - při hodnocení efektivit lze využít dotazníků, slohových prací, zpětné informace (schránka důvěry). Měřítkem efektivit může být ohlas u preventistů, vedení škol, žáků (včetně jejich informovanosti o preventivním programu školy) a rodičů.

1.5. Ostatní realizátoři prevence ve škole

- ◆ **Ředitel školy:** dle vyhlášky 72/2005 zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem.
- ◆ **Výchovný poradce:** dle vyhlášky 72/2005 je součástí týmu, který koordinuje poradenské služby na škole
- ◆ **Třídní učitelé:** ve spolupráci se školním metodikem prevence monitoruje a zachycuje rizikové formy chování
- ◆ **Pedagogové a další pedagogičtí pracovníci školy:** realizují konkrétní preventivní aktivity ve výuce a speciální preventivní akce školy

1.6. Důležité dokumenty

- ◆ **Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28**
- ◆ **Dále viz zasláný materiál 29.7.2011**

2. Dokumenty primární prevence ve škole

Mezi dokumenty primární prevence ve škole patří:

- 1. Školní preventivní strategie**
- 2. Minimální preventivní program**
- 3. Program proti šikanování**
- 4. Dokumentace školního metodika prevence**

2.1. Školní preventivní strategie

- ◆ dlouhodobý program (3-5 let), který je součástí školního vzdělávacího programu vycházejícího z rámcového vzdělávacího programu
- ◆ jasně definuje dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé cíle
- ◆ přizpůsoben škole a specifické populaci v rámci školy
- ◆ řeší rizikové formy chování
- ◆ zvyšuje schopnost žáků činit zodpovědná rozhodnutí
- ◆ poskytuje podněty ke zpracování MPP
- ◆ zodpovídá za něj ředitel školy
- ◆ šablona pro zpracování školní preventivní strategie viz příloha 1

Je třeba dávat pozor, aby MPP korespondoval s ŠPS a aby byly v pořádku všechna aktuální legislativní opatření. Dostí často tyto údaje kontroluje ČŠI.

2.2. Minimální preventivní program

Zdroj: 1. Manuál pro tvorbu minimálního preventivního programu, Pražské centrum primární prevence 2010
2. PhDr. Lenka Skácelová: Manuál pro tvorbu minimálního preventivního programu

Minimální preventivní program (MPP) je dokument, který je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

Klíčová slova: rizikové chování, prevence, primární prevence, specifická primární prevence, specifická všeobecná primární prevence, specifická selektivní primární prevence, efektivní primární prevence, minimální preventivní program

5 kroků při tvorbě minimálního preventivního programu

- 1. Charakterizujte Vaši školu**
- 2. Analyzujte výchozí situaci s využitím evaluace z předchozího školního roku**
- 3. Stanvete cíle MPP**
- 4. Vytvořte soubor aktivit pro jednotlivé cílové skupiny**
- 5. Proved'te evaluaci**

1. Charakterizujte Vaši školu

všechny podstatné informace týkající se Vaší školy. Na příklad formou tabulky:

Název a adresa školy			
Jméno a příjmení ředitele			
Telefon a E-mail na ředitele			
Jméno školního metodika prevence			
Telefon, E-mail			
Specializační studium	Ano	Studuje	Ne
Realizátor vzdělávání			
Jméno výchovného poradce			
Telefon, E-mail			
Specializační studium	Ano	Studuje	Ne
Realizátor vzdělávání			
Jméno školního psychologa			
Telefon, E-mail			
	Počet tříd	Počet žáků/studentů	Počet ped. pracovníků
ZŠ - I stupeň			
ZŠ - II.stupeň			
Víceleté gymnázium			
4leté gymnázium			
SŠ – ostatní			
Celkem pedagogů na škole*			

2 Analyzujte výchozí situaci s využitím evaluace z předchozího školního roku

Jedná se o stručnou analýzu situace na škole. Cílem této analýzy je subjektivní pohled na aktuální stav rizikových forem chování. Cca 20-25 vět.

Mělo by obsahovat:

➤ **Zmapování vnitřních a vnějších zdrojů školy: charakteristika školy**

Vnitřní zdroje: budovy, materiálně technického vybavení, sociokulturní a národnostní charakteristika žáků, prostředí, riziková prostředí ve škole (šatny, wc, tělocvična, hřiště) školní řád, jiné rizikové faktory, školní metodik prevence, preventivní tým a vedení školy (funkce ŠMP ve škole, školní preventivní složení, možnosti pedagogického sboru) vnitřní informační zdroje (knihovna, videotéka apod.).

Vnější zdroje: nemusí být nutně zahrnuty, ale výčet by měl být uveden alespoň v přílohách (PPP, protidrogový koordinátor, OSPOD, NNO, Policie ČR, kurátoři opod.). Dále spočívají v internetových zdrojích z oblasti primární prevence.

Zásadním vstupním zdrojem pro tvorbu MPP jsou data získaná z evaluace z předchozího roku!

- **Provedení monitoringu pro školu:** pro monitoring můžete použít tyto zdroje: žáci, rodiče, pedagogové, škola jako celek. Můžete využít dotazníků, výstupů ze záznamů ŠMP, záznamy z četnosti rizikových forem chování, zápisy z výchovných komisí apod. Opět můžete použít evaluaci z předešlého roku.
- **Provedení analýzy výchozí situace:** jedná se o základ pro plánování cílů a následných konkrétních aktivit, které naplňují obsah MPP. Můžete využívat různé metody pro analýzu (rozhovory s pedagogy, SWOT analýza). To, jaký nástroj použijete záleží jen na Vás.
- **Podpořit postavení pedagoga ve funkci ŠMP** vůči ostatním pedagog.pracovníkům školy, jeho kompetencí, standardních činností, místa a spolupráce jednotlivých členů ve školním poradenském pracovišti ze strany vedení školy. Představit pedagoga-ŠMP, jeho konzultační hodiny i místo pro konzultační a poradenskou činnost žákům a rodičům školy.

3 Stanovte cíle MPP

Vydefinujeme konkrétní cíle nVašeho MPP pro příslušný školní rok.

Dlouhodobé jsou spíše obecnějšího charakteru v rámci MPP a jedná se pouze o stanovení základních cílů (dlouhodobé podrobné cíle se uvádí především v preventivní strategii školy, která je nad úrovní MPP).

Dlouhodobé cíle musí:

1. jasně korespondovat s preventivní strategií školy
2. korespondovat s koncepcí/strategií Moravskoslezského kraje v oblasti prevence rizikového chování
3. musí zohledňovat všechny formy rizikového chování

Krátkodobé cíle musí být zcela konkrétní a vztahovat se k určité cílové skupině (žáci, rodiče, ped.pracovníci), dále jsou časově termínované. Pokuste si stanovit priority a podle nich s cíly pracovat. V další části MPP budete již rozpracovávat konkrétní aktivity, které povedou k vytýčeným cílům.

Cíle by měly být zpracovány podle modelu

Specifické **M**ěřitelné **A**kceptovatelné **R**ealistické **T**ermínované

PŘÍKLADY KRÁTKODOBÝCH CÍLŮ

- ◆ Zvýšit informovanost pedagogů v problematice šikany a kyberšikany
- ◆ seznámit pedagogy s kompetencemi jednotlivých složek v oblasti rizikových jevů, zvláště v oblasti šikany
- ◆ vytvořit tým úzce spolupracujících pedagogů na MPP
- ◆ zapojit do zájmových kroužků a projektů realizujících se v tomto roce žáky z rizikových skupin i s nadáním
- ◆ řešit financování aktivit a dlouhodobých programů MPP
- ◆ zapojit do realizace programu i třídní samosprávy
- ◆ dokončení studia metodika prevence
- ◆ realizace interaktivních seminářů pro pedagogy
- ◆ vyhodnocení rizik a podnětů pro zřízení parlamentu dětí na naší škole

STANOVENÍ CÍLŮ MINIMÁLNÍHO PREVENTIVNÍHO PROGRAMU

Cíl:	
Ukazatele dosažení cíle:	
Zdůvodnění cíle:	
Návaznost na dlouhodobé cíle:	

4 Vytvořte soubor aktivit pro jednotlivé cílové skupiny

Jedná se o aktivity, které naplňují cíle MPP a soustřeďují se na všechny cílové skupiny (žáky, učitele, rodiče).

- ◆ U každé aktivity by měla být uvedena: charakteristika cílové skupiny, charakteristika programu, realizátor programu, termín konání aktivity a osoby, které za program odpovídají
- ◆ **Pro pedagogické pracovníky školy zajistit**
 - a) **informovanost** všech ped.i neped.pracovníků školy o skladbě MPP a nastavených pravidlech (řád školy, krizový plán o zdrojích odborné pomoci, o požadavcích na práci třídních učitelů, o kompetencích jednotlivých členů školního poradenského pracoviště, o vedení dokumentace, o výměně informací...)
 - b) **plán vzdělávání ŠMP a ostatních ped.pracovníků** v problematice PP různých forem rizikového chování žáků

Pedagogové

Název a odborné zaměření vzdělávání	
Stručná charakteristika	
Realizátor/lektor	
Počet proškolených pedagogů	
Počet hodin	
Termín konání	

- ◆ **Pro cílovou skupinu žáků školy zajistit**
 - a) **spoluúčast** učitelů na preventivní strategii zakomponované v Rámcovém vzdělávacím programu školy (jednotlivé předměty - ročníky, témata). Doporučujeme jako samostatnou přílohu MPP.

Tematické bloky ve výuce, zaměřené na prevenci rizikového chování

Ročník/pololetí	Předmět	Vzdělávací oblast	Téma	Časová dotace	Vyučující

b) začlenění programů PP do MPP školy, které nabízí neziskové či státní organizace zabývajících se primární prevencí rizikových forem chování. POZOR: V současnosti se objevují snahy MŠMT minimalizovat účast těchto organizací ve školách. **Do budoucna je vize taková, že si převážnou část preventivních aktivit budou dělat školy samy.**

Jak vybrat správného realizátora

Co prověřit, je-li škole nabízen preventivní program:

1. zda poskytovatel služby nabízí program, který je pro školu skutečně vhodný, prospěšný a je v souladu se školní preventivní strategií
2. zda spolupráci s daným subjektem doporučuje okresní metodik preventivních aktivit
3. zda má poskytovatel služby pro činnost, kterou škole nabízí, akreditaci MŠMT
4. jak je služba financována (obdržel-li poskytovatel služby na nabízený program dotace, je pravděpodobné, že je projekt kvalitní)
5. jaké má daný subjekt renomé, jaké jsou zkušenosti a spokojenost předchozích uživatelů, čeho se vyvarovat a na co dát pozor.

(Více informací o výběru vhodné organizace bude v metodickém doporučení, které má vyjít v září 2011)

Specifická prevence

Název programu	
Typ programu	
Stručná charakteristika programu	
Realizátor	
Cílová skupina	
Počet žáků v programu	
Počet hodin programu	
Návaznost programu na cíle MPP	
Ukazatele úspěšnosti	
Termín	
Zodpovědná osoba	

c) poté ŠMP zpracuje časový harmonogram programů a akcí MPP

- ve školním prostředí
- mimo školu
- přehled nabídky mimoškolních aktivit pro žáky (rodičovskou veřejnost)

◆ **aktivity MPP zaměřené na rodičovskou veřejnost**

Řadíme zde: formy práce s rodiči z pohledu primární prevence a formy práce s rodiči z pohledu sekundární prevence

Do výchovně vzdělávacího procesu na školách a ve školních zařízeních je nutné zapojit také rodiče. Je důležité zabezpečit **informovanost rodičů** o postojích školy nebo školského zařízení k preventivní strategii a o možnostech intervence v případě selhání jejich dítěte.

Záměr vzdělávat rodičovskou veřejnost v této problematice pomocí tradičních aktivit nabízených školou se jeví z pohledu dlouhodobých zkušeností jako málo účinné. Je nutné **hledat nové formy a metody** k zapojení rodičů do tohoto výchovně vzdělávacího procesu (využívat všech nových informačních médií, profesionálně zvládnutých kampaní, vzdělávacích a výchovných aktivit k aktivnímu zapojení celých rodin).

Oblast primární prevence:

- a) informační servis pro rodiče
- b) aktivní formy spolupráce s rodiči
- c) pasivní formy spolupráce s rodiči

Oblast sekundární prevence:

- a) odborná pomoc rodičům (mimo rámec školy) besedy s rodiči žáků v určitém problému , poradenství (práce s jednotlivcem jako členem rodiny, rodinná terapie, malé rodinné intervence, zprostředkování léčby)

Rodiče

Název programu	
Stručná charakteristika programu	
Realizátor	
Počet hodin programu	
Termín konání	
Zodpovědná osoba	

3. Evalucace

Evalucace je nezbytnou součástí minimálního preventivního programu.

Předmětem vyhodnocení musí být:

Kvalitativní složky:

- ◆ uskutečňovaný program
- ◆ výsledky procesu změn
- ◆ dopad na účastníky programu
- ◆ dosažený efekt v porovnávání se záměrem

Kvantitativní složky:

- ◆ dává přehled o počtech účastníků, finančních nákladech, schopnosti realizovat jednotlivé programy apod.

Proces změn musí být vyhodnocován průběžně a trvale pomocí prostředků poskytujících zpětnou vazbu. Dotazníky a škály dopomohou objevit slepé uličky, selhání nebo nereálné nároky programu, což lze poté napravit vypracováním nové verze dalšího programu.

Jde o realizaci postupných kroků, kterými:

- ◆ získáváme informace pro včasné odhalování rizik
- ◆ volíme způsob uplatňování preventivních intervencí
- ◆ hodnotíme jejich účinnost a tím si ověřujeme předpokládané hypotézy

Co evaluací zjistíme? Získáme poznatky o tom:

- ◆ jak konkrétní preventivní program funguje
- ◆ co komplikuje jeho realizaci
- ◆ co vše ovlivnilo program mimo předpokládané danost
- ◆ co lze při realizaci očekávat (čeho se vyvarovat a na co se připravit)
- ◆

Závěrem evaluace si zodpovíme otázky:

Bylo skutečně dosaženo stanoveného cíle?

Budu opakovat tento přístup, postup?

Na co se příští rok zaměřím?

Hodnocení probíhá přes třídní učitele (rodiče + občanská komunita) s podporou vedení školy v rámci spoluúčasti všech pedagogických a nepedagogických pracovníků dané školy či školského zařízení. (školní psycholog, PPP a jiné specializované zařízení).

Doporučené přílohy MPP:

- Informačně-komunikační plán školy
- Krizový plán školy – co dělat v případě výskytu rizikového chování žáků
- Přehled kontaktů spolupracujících organizací, institucí a poskytujících odbornou službu
- Seznam odborné literatury a metodických materiálů, včetně DVD, CD a dalších pomůcek
- Přehled mimoškolních aktivit školy, volnočasových aktivit v regionu
- Legislativa

2.3. Školní program proti šikanování

Zdroj: Kolář, Michal: Nová cesta k léčbě šikany. Portál, Praha 2011

Zavedení programu vyžaduje úrodnou půdu

Ve zkratce lze říci, že snaha minimalizovat šikanu na konkrétní škole vyžaduje, abychom vytvořili dobré sociální klima čili kamarádké a bezpečné vztahy a vybudovali speciální program proti šikanování. Teprve tato kombinace obecné a speciální prevence přináší kýženou změnu.

Podstata účinnosti programu

Při samotném „rozdýchávání“ programu musíme v prvé řadě klást důraz na podstatu jeho účinnosti. Hlavním zdrojem změn je nový způsob řešení šikan. Ten musíme co nejvíce posílit. Prakticky jde o účelné a nenásilné zakomponování metod na úrovni první pomoci, na úrovni celkové léčby třídní skupiny a na úrovni celoškolních aktivit do života školy.

Určující znaky programu

Při zavádění metod, scénářů, postupů léčby do programu musíme mít na zřeteli jeho charakter. Určují ho dva znaky – celoškolní rozměr a zaměření na speciální prevenci.

Celoškolní rozměr

Jestliže chceme, aby Vaše škola děti chránila před šikanováním, musí do toho jít všichni pedagogové. Úspěšně bojovat proti ubližování slabším nemůže jeden odborník, i když pracuje na plný úvazek. Proto musíme najít vhodný způsob, jak promyšlený program proti šikaně začleníme do systému školního vzdělávacího programu. Obnáší to jeho uvedení do života na úrovni:

- řízení školy,
- vzdělávání pracovníků školy,
- preventivněvýchovné a vzdělávací činnosti žáků.

Zaměření na speciální prevenci

Přívlastek speciální vypovídá, že se program věnuje výhradně řešení šikany, a to prostřednictvím specifické primární prevence a prevence sekundární.

Co je myšleno specifickou primární prevencí? Jednoduše to, že učíme děti, jak ony samy mohou předcházet šikanování a řešit ho. Velká část naší práce se odehrává při pravidelných třídních hodinách. Důležitou úlohu zde hrají také výukové předměty, které mají významný vztah k prevenci násilí (např. občanská nauka, rodinná výchova, tělesná výchova).

Do speciálního programu patří rovněž sekundární prevence.

1. Zárodečné podoby šikanování se vyskytují více či méně na všech školách (téměř i ve všech třídách). Z tohoto prostého důvodu je důležité, aby třídní učitelé, metodici školní prevence, výchovní poradci uměli diagnostikovat a léčit počáteční stadia šikanování. Bez toho lze těžko udělat nějaký pokrok.
2. Dalším důvodem je to, že i ta nejlepší škola nedokáže zcela zabránit rozvinutí pokročilé šikany. Proto někteří pedagogové a zcela určitě metodik školní prevence musí umět spolupracovat v těchto případech s odborníky ze školních servisních zařízení (PPP, SVP atd.) a s odborníky ze státních i nestátních institucí (policie, OSPOD a oddělení sociální prevence OÚ apod.).

Vlastní program – jeho klíčové součásti

12 obecných klíčových komponent, které by neměly chybět v žádném programu:

- Zmapování situace – evaluace (před zavedením programu a po něm a také v jeho průběhu).
- Motivování pedagogů pro změnu.
- Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů.
- Užší realizační tým (ředitel, zástupci třídních učitelů z 1. a 2. stupně, metodik školní prevence, metodik programu školy podporující zdraví, řešitel projektu).
- Společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů).
- Prevence v třídních hodinách a ve výuce
- Prevence ve školním životě mimo vyučování.
- Ochranný režim (demokraticky vytvořený smysluplný vnitřní řád, účinné dozory učitelů).
- Spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s nekompromisním bojem školy proti šikaně, například pomocí informativního dopisu; inspiraci naleznete v Příloze 10).
- Školní poradenské služby.
- Spolupráce se specializovanými zařízeními.
- Vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí zúčastňují žáci z různých škol).

Všechny tyto komponenty jsou důležité, aby program mohl fungovat jako celek. Při chybění jedné ze součástí, například evaluace, je nebezpečí, že program zkolabuje, případně bude degenerovat. Každou ze součástí musíme rozpracovat a zakomponovat do ní metody speciální prevence šikany.

Společný postup při řešení šikánování

Co se skrývá za komponentou nazvanou společný postup při řešení šikánování? Je to připravenost pedagogů odborně a jednotně řešit konkrétní situace a umění spolupracovat mezi sebou a s odborníky zvenku.

V celé škole musí být zmapován výskyt šikánování před zavedením (a samozřejmě i po zavedení) programu. Předložený program nečeká, co se bude dít, ale aktivně šikanu vyhledává a prostřednictvím nové metodiky ji diagnostikuje.

2.4. Dokumentace školního metodika prevence

- shromažďují se veškeré informace a zpětné vazby v daném období
- eviduje se výskyt RPCH u jednotlivých žáků
- doporučuje se zavést Deník ŠMP, kde se veškeré řešené události zaznamenávají (záznamy i o rozhovorech s žáky, rodiči, institucemi apod.)
- v závěru školního roku ŠMP vypracovává na základě dokumentace a především podkladů od třídních učitelů hodnocení MPP, které je součástí závěrečné (výroční) zprávy školy
- vypracuje vyhodnocení minimálního programu pro potřeby metodika prevence v PPP

3. Zajímavé časopisy, monografie, www stránky apod.

Časopisy:

- ◆ Prevence
- ◆ Zaostřeno na drogy
- ◆ Závislosti a my
- ◆ Adiktologie

Monografie:

- ◆ Kolář, M.: Nová cestě k léčbě šikany, Portál, Praha 2011
- ◆ Lašek, J.: Sociálně psychologické klima školních tříd a školy, Gaudeamus, 2001
- ◆ Čapek, R.: Třídní klima a školní klima, Praha, Grada, 2010
- ◆ Křivohlavý, J., Mareš, P.: Sociální a pedagogická komunikace. Státní pedagogické nakladatelství, Praha. 1989
- ◆ Vágnerová, M.: Školní a poradenská psychologie. Karolinum, Praha, 2005.
- ◆ Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová J., Novák, P.: Primární prevence rizikového chování ve školství. Centrum Adiktologie, Praha, 2010.
(ke stažení na <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/70/2006/>)
- ◆ Canfield J, Wells H. C.: Hry pro zlepšení motivace a sebepojetí žáků, Portál 1997
Cangelosi, J. S.: Strategie řízení třídy, Praha, Portál
- ◆ Hermochová, S.: Hry pro život 1 - sociálně psychologické hry pro děti a mládež, Portál 1997
- ◆ Hermochová, S.: Hry pro život 2 - sociálně psychologické hry pro děti a mládež, Portál 1997
- ◆ Kyriacou, Ch.: Klíčové dovednosti učitele, Praha, Portál
- ◆ Vágnerová, K.: Minimalizace šikany, Praha, Portál
- ◆ Vopel, K., W.: Skupinové hry pro život 1 - pro děti od 6 do 12 let, Portál 2007
(zařazení do skupiny, kontakt, smyslové vnímání, přátelství, sebevědomí)
- ◆ Vopel, K., W.: Skupinové hry pro život 2 - pro děti od 6 do 12 let, Portál 2007
(uvolnění napětí, zvědavost, komunikace, učení, vztahy)
- ◆ Krch, F. D. a kol.: Poruchy příjmu potravy, Praha, Grada Publishing, 2005

www:

- ◆ www.prevence-info.cz od 1.9.2011
- ◆ www.anabell.cz
- ◆ <http://www.idealni.cz/>
- ◆ www.renarkon.cz
- ◆ www.faustos.cz
- ◆ www.bilynosorozec.cz
- ◆ www.adiktologie.cz
- ◆ www.msmt.cz
- ◆ www.odyssea.cz
- ◆ www.hranostaj.cz (hry na adaptáky, školy v přírodě apod.)
- ◆ <http://www.alkoholik.cz>
- ◆ <http://www.dokurte.cz>
- ◆ <http://www.drogy-info.cz>
- ◆ <http://www.extc.cz>
- ◆ <http://www.minimalizacesikany.cz>
- ◆ <http://www.odrogach.cz>
- ◆ <http://www.podaneruce.cz>
- ◆ <http://www.prevcentrum.cz>
- ◆ <http://www.sananim.cz>
- ◆ <http://www.seznamsebezpecne.cz>

Filmy:

- ◆ Mezi nimi (prevence AIDS)
- ◆ Mezi stěnami (prevence šikany)
- ◆ Katka (drogy)

Z internetu:

- ◆ Lucie Horychová: Vyjadřujeme své pocity, abychom se lépe cítili. 1. stupeň ZŠ http://www.odyssea.cz/soubory/e_kurzy/vyjadrujeme_sve_pocity_1_stupen_zs.pdf
- ◆ Kateřina Srbová, Simona Jeřábková: Jak zdravím způsobem zlepšit náladu a být svěží, 2. stupeň ZŠ http://www.odyssea.cz/soubory/e_kurzy/jak_si_zdravym_zpusobem_zlepsit_naladu_2_stupen.pdf
- ◆ Jakub Švec, Simona Jeřábková, Veronika Tesařová: Jak se bránit drogám a předcházet závislostem. 2. stupeň ZŠ http://www.odyssea.cz/soubory/e_kurzy/jak_se_branit_drogam_2_stupen.pdf
- ◆ Jakub Švec, Simona Jeřábková, Michal Kolář: Jak zlepšit vztahy v naší třídě. 2. stupeň ZŠ http://www.odyssea.cz/soubory/e_kurzy/jak_zlepsit_vztahy_v_nasi_tride_2_stupen_zs.pdf
- ◆ Michal Dubec: Třídnické hodiny http://www.odyssea.cz/soubory/e_kurzy/tridnicke_hodiny.pdf
- ◆ Radim Hladký, Miroslava Bukáčková: Adaptační (stmelovací) soustředění pro 1. třídu http://www.odyssea.cz/soubory/e_kurzy/adaptacni_soustredeni_1_trida.pdf
- ◆ Radim Dubec: Adaptační (stmelovací) soustředění pro 6. třídu a primu http://www.odyssea.cz/soubory/e_kurzy/adaptacni_soustredeni_6_trida_a_prima.pdf
- ◆ Martin Čapek: Zdravotnická kurz http://www.odyssea.cz/soubory/e_kurzy/zdravotnicky-kurz.pdf

PŘÍLOHA 1

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

(uved'te roky na které je zpracována – např. 2011-2014)

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Název a adresa všech škol a školských zařízení (dle rejstříku), pro které platí tato školní preventivní strategie (ŠPS) ¹⁾ :
1.
2.
3.

¹⁾ Jednotlivé školy (nikoliv pouze ředitelství)

Adresa ředitelství školy nebo školského zařízení ²⁾	
Jméno a příjmení ředitele	
Telefon na ředitele	
E-mail na ředitele	

²⁾ Vyplňte pouze, pokud je adresa jiná než adresa školy (integrováné školy)

A. ZMAPOVÁNÍ SITUACE V OBLASTI SPJ PRO VYTÝČENÍ CÍLŮ ŠPS

1. Sociální a jiné okolí školy

(Zmapovat a popsat místní specifika týkající se SPJ, specifika žáků navštěvujících školu, jaké jsou silné a slabé stránky ve spolupráci s okolím školy - místními odborníky, lékaři, policií, sociálním odborem MÚ,... v oblasti prevence a řešení SPJ.) (uved'te rok – např. 2009-2014)

2. Informace od učitelů

(Jak hodnotí kolegové situaci v obl. SPJ na škole? Na jaké jevy by se měla škola zaměřit? S čím mají pedagogové největší problémy? Co by tř. učitelé potřebovali k tomu, aby se jim lépe řešily SPJ v třídních kolektivech?... Jakým způsobem byly informace získány – např. dotazník, diskuse,...)

3. Informace od rodičů

(Jak hodnotí situaci v obl. SPJ na škole? Co dělá podle nich největší starosti jejich dětem – žákům školy? Na jaké jevy by se měla škola podle nich zaměřit? Jakým způsobem byly informace od rodičů získány – např. dotazník, diskuse v rámci třídních schůzek,...)

4. Informace od žáků

(Jaká je situace v obl. výskytu SPJ na škole z pohledu žáků? Jak hodnotí sociální klima školy a své třídy? Co by potřebovali k větší spokojenosti ve škole? Jakými způsoby byly tyto informace získány - např. dotazník, dotazník na sociální klima, diskuse v rámci třídnických hodin,...)

5. Informace z vyhodnocení Minimálních preventivních programů (MPP) realizovaných na škole v uplynulých letech

(S jakými SPJ byl největší problém, jaké jsou prognózy do budoucnosti, co se MPP osvědčilo a co se neosvědčilo – vyhodnocení provedených aktivit, zvážit v čem dál pokračovat a co naopak efektivní není,...)

B. STANOVENÉ CÍLE ŠPS

1. Dlouhodobé cíle vyplývající ze vstupních informací

(Seřadit si **dlouhodobé cíle** podle priorit školy, které by měly být dány jejich závažností, na základě zmapování viz část A. Zmapování situace v oblasti SPJ pro vytýčení cílů ŠPS. **Např. 1. snížit výskyt násilí mezi žáky a zvýšit bezpečnost žáků ve škole**, 2.... Stanovených cílů by mělo být dosaženo do konce platnosti této školní preventivní strategie např. do r. 2013)

2. Střednědobé cíle vyplývající z dlouhodobých cílů

(**Střednědobých cílů** by mělo být dosaženo během několika let a měly by vést k dosažení stanovených dlouhodobých cílů.. **Např. 1. Podporování vzájemné spolupráce a pozitivní komunikace mezi dětmi. Ty by měly zahrnovat cíle pro jednotlivé skupiny osob ve škole či v jejím okolí, např.a) Pedagogové** - Vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence školního násilí – šikana, vedení třídnické hodiny, práce třídního učitele s třídním kolektivem a řešení konfliktních situací mezi žáky, komunikace učitel – žák, **b) Rodiče** - Prohlubovat spolupráci s rodiči v oblasti sociálně patologických jevů,... **c) spolupráce s okolím školy** – domluvení se na konkrétní spolupráci s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí v řešení případů, kdy agresori a jejich rodiče nechtějí problém řešit, spolupráce s policií... **d) Žáci** - Spolupráce s organizacemi a sdruženími v oblasti prevence agresivního chování - prožitkové programy ve kterých pokračují učitelé,...)

3. Krátkodobé cíle vyplývající ze střednědobých cílů

(**Krátkodobé cíle** by měly být **konkrétními kroky k realizaci vytýčených střednědobých cílů. Měly by se opět týkat jednotlivých skupin osob ve škole či v jejím okolí, např. a) Pedagogové** - Založení a pravidelná činnost preventivního týmu, Vypracování a podání projektu na podporu aktivit v oblasti SPJ na KÚ MSK - kurs zaměřený na vedení třídnických hodin, na řešení vzniklých problémů šikanování, komunikaci žák-učitel. **b) Rodiče** - Seznámení rodičů se situací - s násilným chování žáků ve škole, zorganizování besedy o možnostech rozpoznání a řešení šikany např. ve spolupráci s PPP, poučení rodičů na třídních schůzkách, seznámení se způsoby řešení situace ve škole – hledat náměty řešení u rodičů. **c) Spolupráce s okolím školy** - Realizace setkání s pracovníky OSPOD, policie,... **d) Žáci** - **Založení dětského parlamentu** - zeptat se žáků co by školní násilí pomohlo snížit, zapojení žáků do akcí školy,... **Stanovené krátkodobé cíle jsou obsahem Minimálního preventivního programu na daný školní rok.**)

Datum:

Jméno a podpis ředitele školy:

Jméno a podpis školního metodika prevence:

PŘÍLOHA 2

Minimální preventivní program

(vzor vytvořilo Pražské centrum primární prevence 2010)

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŠKOLE

Název a adresa školy, pro kterou platí tento MPP	
--	--

Jméno a příjmení ředitele	
---------------------------	--

Telefon na ředitele	
---------------------	--

E-mail na ředitele	
--------------------	--

Jméno školního metodika prevence	
----------------------------------	--

Telefon	
---------	--

E-mail	
--------	--

Specializační studium	Ano	Studuje	Ne
-----------------------	-----	---------	----

Realizátor vzdělávání	
-----------------------	--

Jméno výchovného poradce	
--------------------------	--

Telefon	
---------	--

E-mail	
--------	--

Specializační studium	Ano	Studuje	Ne
-----------------------	-----	---------	----

Realizátor vzdělávání	
-----------------------	--

Jméno školního psychologa	
---------------------------	--

Telefon _____

E-mail _____

	Počet tříd	Počet žáků/studentů	Počet ped. pracovníků
ZŠ - I stupeň			
ZŠ - II.stupeň			
Víceleté gymnázium			
4leté gymnázium			
SŠ – ostatní			
Celkem pedagogů na škole*			

- Jedná se o celkový počet pedagogů na Vaší škole. Nejedná se o součet údajů uvedených výše (někteří pedagogové mohou učit na více stupních)

2. STRUČNÁ ANALÝZA SITUACE

(Cílem analýzy situace je **subjektivní** pohled školy na **aktuální** realitu, ve které se nachází. Měla by být **stručná** (max. 20-25 vět), věcná a mít hodnotící charakter.)

3. STANOVENÍ CÍLŮ MPP

(stanovení krátkodobých cílů MPP pro daný rok, zdůvodnění cílů a jejich návaznost na Preventivní strategii školy)

Cíl: _____

Ukazatele dosažení cíle: _____

Zdůvodnění cíle: _____

Návaznost na dlouhodobé cíle: _____

Cíl: _____

Ukazatele dosažení cíle:	
Zdůvodnění cíle:	
Návaznost na dlouhodobé cíle:	

(tabulku lze rozšířit dle potřeby) – označte požadovanou tabulku a zkopírujte.

4. SKLADBA AKTIVIT MPP PRO JEDNOTLIVÉ CÍLOVÉ SKUPINY

a) Pedagogové

Název a odborné zaměření vzdělávání	
Stručná charakteristika	
Realizátor/lektor	
Počet proškolených pedagogů	
Počet hodin	
Termín konání	

(tabulku lze rozšířit dle potřeby) – označte požadovanou tabulku a zkopírujte.

b) Žáci

Tematické bloky ve výuce, zaměřené na prevenci rizikového chování

Ročník/pololetí	Předmět	Vzdělávací oblast	Téma	Časová dotace	Vyučující

(tabulku lze rozšířit dle potřeby přidáním řádků)

Specifická prevence

Název programu	
Typ programu	
Stručná charakteristika programu	
Realizátor	
Cílová skupina	
Počet žáků v programu	
Počet hodin programu	
Návaznost programu na cíle MPP	
Ukazatele úspěšnosti	
Termín	
Zodpovědná osoba	

(tabulku lze rozšířit dle potřeby) – označte požadovanou tabulku a zkopírujte.

c) Rodiče

Název programu	
Stručná charakteristika programu	
Realizátor	
Počet hodin programu	
Termín konání	
Zodpovědná osoba	

(tabulku lze rozšířit dle potřeby) – označte požadovanou tabulku a zkopírujte.

5. EVALUACE

A) Kvalitativní hodnocení

1. Na základě vytyčených ukazatelů úspěšnosti posuďte u každého programu, zda bylo dosaženo stanovených cílů
2. Na základě zjištění rozhodněte, zda budete v hodnoceném programu pokračovat i v následujícím roce.

B) Kvantitativní hodnocení

I. PRÁCE PEDAGOGICKÉHO SBORU

Vzdělávací akce pro pedagogické pracovníky v oblasti prevence RCh	
Počet vzdělávacích aktivit	
Počet celkově proškolených pedagogů	
Počet hodin	

II. SPOLUPRÁCE ŠKOLY S RODIČI

	Počet aktivit	Počet hodin	Počet zúčastněných rodičů
Aktivity pro rodiče v oblasti prevence RCH			

III. PREVENTIVNÍ AKTIVITY PRO ŽÁKY ŠKOLY

Specifické preventivní aktivity, reagující na individuální situaci (problém) ve třídě	Počet aktivit	Počet žáků	Počet hodin přímé práce
Blok primární prevence			
Interaktivní seminář			
Beseda			

Komponovaný pořad			
Pobytová akce			
Situační intervence			
Jiné			

Volnočasové aktivity při školách	Počet aktivit	Počet žáků
Školní kluby		
Školní kroužky		
Víkendové akce školy		
Prázdninové akce školy		
Jiné		